

దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ ।
వత్సామి మానుషే లోకే పాలయన్ పృథివీ మిమామ్ । 28

ఏవం దత్త్వా వరం దేవో దేవానాం విష్ణు రాత్మవాన్ ।
మానుషే చింతయామాస జన్మభూమిమ్ అథాత్మనః । 29

తతః పద్మపలాశాక్షః కృత్వాత్మానం చతుర్విధమ్ ।
పితరం రోచయామాస తదా దశరథం నృపమ్ । 30

తదా దేవర్షిగంధర్వాః సరుద్రాః సాప్సరోగణాః ।
స్తుతిభిర్దివ్యరూపాభిః తుష్టువుర్మధుసూదనమ్ । 31

త ముద్దతం రావణముగ్రతేజసం
ప్రవృద్ధదర్పం త్రిదశేశ్వరద్విషమ్ ।
విరావణం సాధు తపస్వికంటకం
తపస్వినాముద్దర తం భయావహమ్ । 32

త మేవ హత్వా సబలం సబాంధవం
విరావణం రావణముగ్రపౌరుషమ్ ।
స్వర్లోకమాగచ్ఛ గతజ్వరశ్చిరం
సురేంద్రగుప్తం గతదోషకల్మషమ్ । 33

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే బాలకాండే పంచదశస్సర్గః (15)

వాల్మీకిమహర్షివిరచితమై ఆదికావ్యమైన శ్రీమద్రామాయణమునందలి బాలకాండమునందు పదునైదవసర్గము సమాప్తము

-- * * * --

16. పదునాఱవసర్గము

యజ్ఞపురుషునిచే దశరథునకు పాయసప్రదానము, దానిని భుజించి కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయి గర్భములను చాల్చుట.

తతో నారాయణో దేవో నియుక్తః సురసత్తమైః ।
జానన్షపి సురానేవం శ్లక్ష్యం వచనమబ్రవీత్ । 1

ఉపాయః కో వధే తస్య రావణస్య దురాత్మనః ।
యమహం తం సమాస్థాయ నిహన్యామ్ ఋషికంటకమ్ । 2

మిత్రులను, జ్ఞాతులను అందఱిని లోకహితార్థమై యుద్ధమున హతమార్చితీరిదను. పిమ్మట పదునొకండు నేల సంవత్సరముల కాలము ఈ మానవలోకమున నివసించి ఈ భూమండలమును పరిపాలించెదను." (27-28)

అని, సకల ప్రాణులకును ఆధారమైన దేవదేవుడైన శ్రీమహావిష్ణువు దేవతలకు 'వరమును' అనుగ్రహించి, మానవ లోకమున తాను అవతరింపదగు స్థానమును గూర్చి ఆలోచించెను. (29)

పిమ్మట ఆ రాజీపలోచనుడు తాను దశరథమహారాజునకు నాలుగు రూపములలో పుత్రులుగా జన్మించుటకు సంకల్పించెను. (30)

బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతలు, ఋషులు, గంధర్వులు, అప్సరసలు దివ్యస్తుతులతో ఆ శ్రీమహావిష్ణువును స్తుతించిరి. (31)

"ఆ రావణుడు సహజముగనే గర్వితుడు, వరప్రభావముచే కన్నుమిన్నగానక యున్నవాడు, ధర్మవిరుద్ధముగా ప్రతాపమును చూపువాడు, దేవేంద్రునకు శత్రువు, లోకములను బాదించు వాడు, సత్పురుషులను, మునులను హింసించువాడు, తాపసులకు భయంకరుడు. అట్టి దుష్టుని సంహరింపుము. (32)

క్రూరరాక్షసుడైన ఆ రావణుని, అతనిబంధు మిత్రులను, సైన్యములను, పరివారములను తుదముట్టించి, ఆర్తుల వెతలను బాపుము. పిదప ఓ దేవదేవా! మా బోటినారికి అందరానిదియు, రాగద్వేషములకు తావులేనిదియు ఐన నైకుంతమునకు చేరుము." (33)

బ్రహ్మాదిదేవతలు ఇట్లు ప్రార్థింపగా దేవాదిదేవుడైన శ్రీమన్నారాయణుడు తాను సర్వజ్ఞుడయ్యును వారితో మధురముగా ఇట్లు వచించెను. (1)

"ఓ దేవతలారా! దురాత్ముడైన ఆ రావణుని చంపుటకు ఉపాయమును తెలుపుడు. దానిని అనుసరించి, ఆ ఋషికంటకుని హతమార్చెదను. (2)

ఏవ ముక్తాః సురాః సర్వే ప్రత్యూచుః విష్ణు మవ్యయమ్ ।
మానుషీం తను మాస్తాయ రావణం జహి సంయుగే । 3

స హి తేపే తపస్తీవ్రం దీర్ఘకాలమ్ అరిందమ ।
యేన తుష్టోభవద్భూహ్ లోకకృల్లోకపూర్వజః । 4

సంతుష్టః ప్రదదౌ తస్మై రాక్షసాయ వరం ప్రభుః ।
నానావిధేభ్యో భూతేభ్యో భయం నాన్యత్ర మానుషాత్ ।
అవజ్ఞాతాః పురా తేన వరదానే హి మానవాః । 5

ఏవం పితామహాత్ తస్మాత్ వరం ప్రాప్య స దర్శితః । 6

ఉత్సాదయతి లోకాన్ స్త్రీన్ స్త్రీయశ్చాప్యపకర్తతి ।
తస్మాత్ తస్య వధో దృష్టో మానుష్యేభ్యః పరంతపః । 7

ఇత్యేతద్వచనం శ్రుత్వా సురాణాం విష్ణురాత్మవాన్ ।
పితరం రోచయామాస తదా దశరథం నృపమ్ । 8

స చాప్యపుత్రో నృపతిః తస్మిన్ కాలే మహాద్యుతిః ।
అయజత్ పుత్రాయా మిష్టిం పుత్రేష్పు రరిసూదనః । 9

స కృత్వా నిశ్చయం విష్ణుః ఆమంత్రిత్య చ పితామహమ్ ।
అంతర్ధానం గతో దేవైః పూజ్యమానో మహర్షిభిః । 10

తతో వై యజమానస్య పావకాదతులప్రభమ్ ।
ప్రాదుర్భూతం మహద్భూతం మహావీర్యం మహాబలమ్ । 11

కృష్ణం రక్తాంబరధరం రక్తాస్యం దుందుభిస్సనమ్ ।
స్నిగ్ధపార్యక్షతనుజశ్మశ్రుప్రవరమూర్ధజమ్ । 12

శుభలక్షణసంపన్నమ్ దివ్యాభరణభూషితమ్ ।
శైలశృంగసముత్సేధం దృష్టశార్దూలచిక్రమమ్ । 13

దివాకరసమాకారం దీప్తానలశిఖోపమమ్ ।
తప్తజాంబూనదమయీం రాజతాంతపరిచ్ఛదమ్ । 14

నిత్యుదైన శ్రీమహావిష్ణుపు యొక్క వచనములకు దేవతలు ఎల్లరును ఇట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. "ఓ శత్రుసంహారకా! నీవు మానవుడుగా అవతరించి, యుద్ధమున ఆ రావణుని రూపుమాపుము. పూర్వము అతడు దీర్ఘకాలము తీవ్రముగా తపమొనరించెను. సృష్టికర్తయు, దేవతలలో పెద్దవాడును వన బ్రహ్మ వానితనమునకు సంతుష్టుడాయెను. సంతుష్టుడై యున్న బ్రహ్మనుండి 'ఆ రాక్షసుడు' మానవునివలనతప్ప ఏ ఇతరప్రాణినుండియు తనకు మృత్యుభయము లేకుండునట్లు వరమును సొందెను. మానవులయెడ వానికిగల మలకనభావమే అందులకు కారణము. (3-5)

ఈ విధముగా పితామహునివరమువలన గర్వితుడై, ఆ రాక్షసుడు ముల్లోకములను పీడించుచున్నాడు. స్త్రీలను గూడ కించపఱచుచున్నాడు. కావున ఓ అరిసూదనా! మానవుల వలననే అతడు మరణించుట సంభవము. (6-7)

సమస్తప్రాణులకును ఆధారభూతుడైన శ్రీమహావిష్ణుపు దేవతల ఈ మాటలను ఆలకించి, దశరథ మహారాజునకు పుత్రుడై జన్మించుటకు నిశ్చయించుకొనెను. (8)

అదే సమయమున మహాపరాక్రమవంతుడు, శత్రుసంహారకుడు వన దశరథుడు పుత్రులులేక తపనపడుచుండెను. పుత్రప్రాప్తికై అతడు 'పుత్రకామేష్టి' అను యాగమును ఆచరించెను. (9)

విష్ణుమూర్తి మానవుడుగా అవతరించుటకు నిశ్చయించు కొనెను. పిమ్మట దేవతల, మహర్షుల పూజలను అందుకొని, బ్రహ్మదేవుని వీడ్కొని అంతర్ధానమయ్యెను. (10)

దశరథుని యొక్క ఆ యజ్ఞకుండమునుండి సాటిలేని తేజస్సులతోగూడిన ఒక దివ్యపురుషుడు ప్రత్యక్షమాయెను. అతడు మహాబలపరాక్రమసంపన్నుడు. కృష్ణవర్ణముతో విరాజిల్లుచున్నవాడు. అతడు ఎఱుపు వస్త్రములను ధరించి యుండెను. అతనిముఖము ఎఱ్ఱగానుండెను. అతనికంఠస్వరము దుందుభిద్వనివలె గంభీరమైనది, అతనిశరీరముపైగల రోమములు, మీసములు, కేశములు సింహపుజాలువలె మృదువుగానుండెను. అతడు శుభలక్షణసంపన్నుడు. దివ్యాభరణభూషితుడు, గిరిశిఖరమువలె ఉన్నతమైనవాడు, మదించిన పెద్దపులివలె భయంకరుడు, సూర్యతేజస్సుతో ప్రకాశించుచున్నవాడు, వ్రజ్యలించుచున్న అగ్నిశిఖలవలె వెలుగొందుచున్నవాడు, అట్టి దివ్యపురుషుడు నిపులమై, అశ్రర్యమును గొలుపు ఒక బంగారు పాత్రను న్యయముగా

దివ్యపాయససంపూర్ణాం పాత్రీం పత్నీమివ ప్రియామ్ ।
ప్రగృహ్య విపులాం దోర్భ్యాం స్వయం మాయామయా మివ । 15

సమవేక్ష్యాబ్రవీద్వాక్యమ్ ఇదం దశరథం నృపమ్ ।
ప్రాజాపత్యం నరం విద్ధి మామిహాభ్యాగతం నృప । 16

తతః పరం తదా రాజా ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః ।
భగవన్ స్వాగతం తేఽస్తు కిమహం కరవాణి తే । 17

అథో పునరిదం వాక్యం ప్రాజాపత్యో నరోఽబ్రవీత్ ।
రాజన్సర్చయతా దేవాన్ అద్య ప్రాప్తమ్ ఇదం త్వయా । 18

ఇదం తు నృపశార్దూల పాయసం దేవనిర్మితమ్ ।
ప్రజాకరం గృహాణ త్వం ధన్యమ్ ఆరోగ్యవర్తనమ్ । 19

భార్యాణామ్ అనురూపాణామ్ అశ్వీలేతి ప్రయచ్ఛ వై ।
తాసు త్వం ప్రాప్స్యసే పుత్రాన్ యదర్థం యజసే నృప । 20

తథేతి నృపతిః ప్రీతః శిరసా ప్రతిగృహ్యతామ్ ।
పాత్రీం దేవాన్సంపూర్ణాం దేవదత్తాం హిరణ్మయామ్ । 21

అభివాద్య చ తద్భూతమ్ అద్భుతం ప్రియదర్శనమ్ ।
ముదా పరమయా యుక్తః చకరాభిప్రదక్షిణమ్ । 22

తతో దశరథః ప్రాప్య పాయసం దేవనిర్మితమ్ ।
బభూవ పరమప్రీతః ప్రాప్య విత్తమివాధనః । 23

తతస్తదద్భుతప్రఖ్యం భూతం పరమభాస్వరమ్ ।
సంవర్తయిత్వా తత్కర్మ తత్రైవాంతరథీయత । 24

హర్షరశ్మిభిరుద్వ్యోతం తస్యాంతఃపురమాబభౌ ।
శారదస్యాభిరామస్య చంద్రస్యేవ సభోఽంకుభిః । 25

సోఽంతఃపురం ప్రవిశ్యైవ కౌసల్యామ్ ఇదమబ్రవీత్ ।
పాయసం ప్రతిగృహ్నిష్య పుత్రీయం త్వదమాత్మనః । 26

కౌసల్యాయై నరపతిః పాయసార్థం దదౌ తదా ।
అర్థాదర్థం దదౌ చాపి సుమిత్రాయై నరాధిపః । 27

కైకేయ్యై చావశిష్టార్థం దదౌ పుత్రార్థకారణాత్ ।
ప్రదదౌ చావశిష్టార్థం పాయసస్యామృతోపమమ్ । 28

ప్రియపత్నీనివలె ప్రేమతో రెండుచేతులతో పట్టుకొనియుండెను. వెండిమూతగల ఆ బంగారుపాత్ర దివ్యమైన పాయసముతో నిండియుండెను. (11-15)

ఆ దివ్యపురుషుడు దశరథమహారాజుతో "ఓ రాజా! నేను బ్రహ్మదేవుడు వంపగా ఇచ్చటికి వచ్చితిని" - అని నుడివెను. తదనంతరము ఆ రాజు అంజలి మఱించి "ఓ మహాత్మా! నీకు స్వాగతము. నా కర్తవ్యమును దెలుపుము" అని పలికెను. (16-17)

పిమ్మట బ్రహ్మపంపున వచ్చిన ఆ దివ్యపురుషుడు మఱల ఇట్లు వచించెను. "ఓ రాజా! అశ్వమేధయాగము, పుత్రకామేష్టి అను వాటిద్వారా నీవు దేవతలను సంతుష్టులను గావించితివి. వారిలనుగ్రహముతో ఇది లభించినది. ఓనరేంద్రా! ఇది దివ్యమైన పాయసము, సంపత్కరము, ఆరోగ్యమును వృద్ధి చేయునది, అంతేగాదు, ఇది సంతానమును గూడ ప్రసాదించును, దీనిని స్వీకరింపుము. ఈ పాయసమును నీ ప్రియపత్నులకిచ్చి, భుజింపవలసినదిగా వచింపుము. దీనిని సేవించుటవలన యజ్ఞ ఫలముగా నీ భార్యలకు పుత్రసంతానము కలుగును." (18-20)

అనంతరము రాజు 'అట్లే' అని పలికి, పరమప్రీతుడై, దివ్య పాయసముతో నిండి, దేవదత్తమైన ఆ బంగారు పాత్రను వీనముడై గ్రహించెను. అద్భుతముగా దర్శనీయుడైయున్న ఆ దివ్యపురుషునకు పరమానందముతో ప్రదక్షిణనమస్కారములనొనర్చెను. (21-22)

దశరథమహారాజు దేవతలు అనుగ్రహించిన ఆ దివ్య పాయసమునుపొంది, నిర్తనుడు ఒక నిధిని సొందినట్లుగా మహానందభరితుడాయెను. (23)

పాయసప్రదానకార్యమును ముగించుకొని, అద్భుతాకారముతో దివ్యతేజస్సుతో విరాజిల్లుచున్న ఆ మహాపురుషుడు వెంటనే అంతర్ధానమాయెను. (24)

సంతానదాయకమైన దివ్యపాయసము లభించుటవలన అంతఃపురస్త్రీలందఱును మిక్కిలి సంతోషముతో ప్రసన్న ముఖకాంతులతో, శరత్కాలమునందు ఆహ్లాదకరమైన చంద్రకిరణములతో ప్రకాశించు అకాశమువలె తేజరిల్లిరి. (25)

దశరథుడు అంతఃపురమున ప్రవేశించి, కౌసల్య మొదలగు రాణులతో "మనకు పుత్రులను ప్రసాదించు ఈ పాయసమును స్వీకరింపుడు" అని నుడివెను. (26)

ఆ మహారాజు కౌసల్యదేవికి అమృతతుల్యమగు ఆ పాయసములో సగభాగమును ఇచ్చెను - మిగిలిన సగములో అర్థభాగమును (1/4) సుమిత్రాదేవికి ఇచ్చెను. మిగిలిన పావు (1/4) భాగములో సగభాగమును (1/8) కైకేయికి ఒసగెను-

అనుచింత్య సుమిత్రాయై పునరేవ మహీపతిః ।
 ఏవం తాసాం దదౌ రాజా భార్యాణాం పాయసం పృథక్ ॥ 29
 తా స్వేతత్ పాయసం ప్రాప్య నరేంద్రస్యోత్తమాః స్త్రియః ।
 సమ్మానం మేనిరే సర్వాః ప్రహర్షోద్దితచేతనః ॥ 30
 తతస్తు తాః ప్రాశ్య తదుత్తమస్త్రీయో
 మహీపతేః ఉత్తమపాయసం పృథక్ ॥
 హుతాశనాదిత్యసమానలేజసోఽ
 చిరేణ గర్భాన్ ప్రతిపేదిరే తదా ॥ 31
 తతస్తు రాజా ప్రసమీక్ష్య తాః స్త్రియః
 ప్రరూఢగర్భాః ప్రతిలబ్ధమానసః ॥
 బభూవ హృష్ట స్త్రీదివే యథా హరిః
 సురేంద్ర సిద్ధర్షి గణాభిపూజితః ॥ 32

మిగిలిన పరక (1/8) భాగమును మఱల సుమిత్రకు ఇచ్చెను- ఈ విధముగా పుత్రసంతానప్రాప్తికై పాయసమును ముగ్గురు రాణులకు విడివిడిగా పంచెను. (27-29)

ఆ ముగ్గురు రాణులును దశరథునినుండి పాయసమును స్వీకరించి, అది తమకు జరిగిన సమ్మానమని (మహా భాగ్యముగా) భావించి, సంతోషముతో పొంగిపోయిరి. (30)

పిమ్మట దశరథమహారాజయొక్క ప్రియపత్నులు ముగ్గురును ఆ దివ్యపాయసమును ఎవరిభాగమును వారు భుజించి, అగ్నినలె, సూర్యునివలె తేజోమూర్తులై విరాజిల్లిరి. అచిరకాలముననే వారు గర్భవతులైరి. తదనంతరము దశరథుడు గర్భవతులైన తనభార్యలను జూచి, స్వస్థచిత్తుడై, స్వర్గమునందు ఇంద్రాదిదేవతలచే, సిద్ధులచే, ఋషిగణములచే పూజింపబడిన విష్ణువువలె సంతోషపడెను. (31-32)

ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే బాలకాండే షోడశస్కంధః (16)

వాల్మీకీమహర్షినిరచితమై ఆదికావ్యమైన శ్రీమద్రామాయణమునందలి బాలకాండమునందు పదునాఱవసర్గము సమాప్తము

-- * * * --

17. పదునేడవసర్గము

(బ్రహ్మయొక్క ప్రేరణప్రభావమున దేవతలఅంశలతో భల్లూక, వానరవీరులు జన్మించుట.

పుత్రత్వం తు గతే విష్ణౌ రాజైస్తస్య మహాత్మనః ।
 ఉవాచ దేవతాః సర్వాః స్వయంభూర్యగవానిదమ్ ॥ 1

సత్యసంధస్య వీరస్య సర్వేషాం నో హితైషిణః ।
 విష్ణోః సహాయాన్ బలినః సృజధ్వం కామరూపిణః ॥ 2

మాయావిదశ్చ శూరాంశ్చ వాయువేగసమాన్ జవే ।
 సయజ్ఞాన్ బుద్ధిసంపన్నాన్ విష్ణుతుల్యపరాక్రమాన్ ॥ 3

అసంహార్యానుపాయజ్ఞాన్ దివ్యసంహసనాన్విలాన్ ।
 సర్వాస్త్రగుణసంపన్నాన్ అమృతప్రాశనానివ ॥ 4

మహాత్ముడైన దశరథమహారాజునకు పుత్రుడుగా అవతరించుటకు శ్రీ మహావిష్ణువు సంకల్పించిన పిమ్మట భవిష్యత్పరిణామములను ఎఱింగిన బ్రహ్మదేవుడు దేవతలందఱికో ఇట్లునుడినెను. (1)

"ఓ దేవతలారా! సత్యసంధుడు, మహావీరుడు, మన అందఱికిని హితాబిలాషియు ఐన విష్ణువునకు కామరూపులును, బలశాలురును ఐన సహాయకులను సృజింపుడు. (2)

అద్భుతమైన శక్తిగలవారును, మహావీరులును, వాయువువలె మిక్కిలి వేగముగలవారును, యుక్తిశాలురును, ప్రజ్ఞాశాలురును, పరాక్రమమున విష్ణువుతో సమానులును, అనధ్యులును, సామదానభేదదండోపాయములను ఎఱిగినవారును, సింహపరాక్రమముగలవారును, సమస్తమైన అస్త్రశస్త్రములను ప్రయోగించుటలో నిపుణులును, అమృతపానము చేసిన వారివలె మరణము లేనివారును, మీనలె పరాక్రమవంతులును అగు పుత్రులను అప్పరసలు, ముఖ్యగంధర్వ స్త్రీలు, యక్షవనితలు,